het materiaal kan beoordelen, en men dan bovendien voor het aanleggen van proefbeplantingen, gezien de levensduur en het plantverband, grote oppervlakten jarenlang op onrendabele wijze zou benutten. Een voorselektie van het oudermateriaal, op voor de bosbouw belangrijke eigenschappen, is dus zeer noodzakelijk vóór men tot kruisen overgaat.
Helaas ontbreekt een ruim inzicht in de variabiliteit van het Populus deltoides materiaal, en beschikt men in Nederland nog niet over een voldoende getoetste nauwkeurig geïnventariseerde kollektie, uit overeenkomstige klimaatsgebieden in Amerika.
Tenslotte dient nog te worden gewezen op een belangrijk facet van de selektie en veredeling. Doorgevoerde selektie betekent genetische verarming van het materiaal van een soort. Wanneer deze bovendien nog door de ruilverkaveling wordt bedreigd wordt het noodzakelijk om van de vele klonen, die voorhanden zijn, exemplaren in de daarvoor geschikte natuurreservaten aan te planten en deze zo voor het nageslacht te behouden. Het mag niet uitgesloten worden geacht dat na ons komende generaties, die de veredeling beoefenen met andere inzichten en methoden, behoefte hebben aan genenmateriaal dat wij thans verwerpen.

Samenvatting
De vormenrijkdom van Populus nigra is in Nederland groot. Een overzicht hiervan werd samengesteld met het doel deze soort nader te leren kennen wat betreft: a. het voorkomen, b. de botanische kenmerken, c. de bruikbaarheid van boom en hout, in het bijzonder met het oog op resistentie tegen zoute wind en d. oudermateriaal voor het maken van kruisingen binnen de soort en met Populus deltoides.
Een nadere toetsing van de in Nederland bijeengebrachte kollektie zal worden verricht aan het jonge materiaal, waarbij vooral aandacht zal worden besteed, naast mogelijkheden van nauwkeurige botanische identifikatie, aan algemene groeieigenschappen en resistentie tegen Melampsora spec. en bakteriekanker.
De zwarte populier is van betekenis te achten uit het oogpunt van natuurbescherming en in verband met het vastleggen van duinen in gebieden van de waterleidingbedrijven van de grote steden in het westen van Nederland evenals voor het verfraaien van rekreatiegebieden in de duinstreken.
Het voortschrijden van de ruilverkavelingen en de uitgebreide plannen, die daaromtrent bestaan, nopen tot snel werken, omdat binnenkort ongetwijfeld in steeds toenemende mate vormen van Populus nigra voor altijd zullen verdwijnen.

Literatuur

1 Beplanting en rekreatie in de Haagse duinen; rapport van de Adviescommissie Duinbeplanting. Meded. Inst. Toegep. Biol. Onderz. Nat., (39) 1958; Belmontia II Ecology 3 (12), 1958.
2 Boerboom, J. H. A. De huidige begroeiing in en rond de duinmeren bij Den Haag. De levende natuur 63, 1960 (32–43); Meded. Meyendel-comité. Nieuwe serie (17).
3 Heukels-Van Ooststroom. Flora van Nederland; 14e dr., bewerkt door S. J. van Ooststroom. 1956.
4 Homerus Odyssee. Vertaling van J. van Gelder. Den Haag, Bakker/Daamen, 1959.
5 Houtzagers, G. Het geslacht Populus in verband met zijn betekenis voor de houtteelt. Proefschrift Wageningen, 1937.
6 Meelker, L. De populier in Nederland. T. Ned. Heidemaatschappij 42 (6), 1930 (161–186).
7 Meiden, H. A. van der. Handboek voor de populierenteelt. Arnhem, 1960.
8 Meyer Drees, E. De bosvegetatie van de Achterhoek en enkele aangrenzende gebieden. Proefschrift Wageningen, 1936.

Ir. G. W. Mulder / **Kursus Populierenteelt**

Op verzoek van de Brabantse Populierenvereniging organiseerde de Praktijkschool voor Bosbouw en Cultuurtechniek (PBC) te Schaarsbergen op 1, 2 en 3 mei jl. voor ± 20 belangstellenden een kursus populierenteelt.
De organisatie en de leiding van deze kursus was in handen van de oud-houtvester bij het Staatsbosbeheer, ir. G. W. Mulder.
In zijn inleiding tot deze kursus wees ir. Mulder er o.m. op, dat het doelbewust kruisen van populierensoorten uit verschillende werelddelen en selektie der nakomelingen rassen kan opleveren, die zich van de bestaande rassen onderscheiden door:

a hun grotere weerstand tegen ziekten
b hun snellere groei
c hun grotere verscheidenheid in uiterlijke en innerlijke eigenschappen
d hun lagere eisen aan de bodem.

Vooral nu de aanleg van nieuwe bossen in het Westen van ons land als een dringende noodzaak wordt onderkend en in de IJsselmeerpolders grote oppervlakten bos ontstaan, is de aanplant van populier in een nieuw stadium gekomen, en is het van groot belang, dat wordt beschikt over nieuwe snelgroeiende en tegen ziekten resistente rassen.
Steeds meer komt bij de aanleg van populierebossen, naast de betekenis van de houtproduktie, het grote nut van deze bossen als bouwsteen van het landschap en als komponent van het rekreatiebos naar voren. Dit is uiteraard een gunstige ontwikkeling. Aan de andere kant echter kunnen wij ons in een land met een lage houtproduktie (± 10 % van de houtbehoefte) niet veroorloven bossen aan te leggen, waarvan de produktiemogelijkheden niet maximaal worden benut.
De vrees voor grote schaarste aan de grondstof hout blijkt o.m. uit het in januari van dit jaar door de Stichting Industrie-Hout aan de Vereeniging van Nederlandsche Papierfabrikanten uitgebrachte rapport, getiteld „De Nederlandse houtproduktie in het kader van een grondstoffenpolitiek", in welk rapport duidelijk naar voren wordt gebracht, dat door de stijgende prijzen van papier en de dalende mogelijkheden van import van hout en houtpulp voor de papierfabrikage Nederland niet langer kan wachten met de aanleg van nieuwe bossen met snelgroeiende houtsoorten, i.c. populier.

Op de eerste kursusdag vroeg ir. J. L. Guldemond, direkteur Plantsoenendienst der Gemeente Haarlem, de aandacht voor de populier als pionierhoutsoort.
„Met snelgroeiende pioniers," aldus ir. Guldemond, „is in korte tijd een aantrekkelijk bosbeeld te scheppen. Een bijzonder belangrijke rol wordt hierbij vervuld door de populier, die met zijn talrijke variëteiten en rassen (abelen, zwarte populieren, balsempopulieren en nieuwe zeer snel groeiende kruisingen), bewezen heeft zelfs onder extreme omstandigheden van bodem en klimaat een waardevolle en betrouwbare soort te zijn.
In de toekomst mag men derhalve verwachten, dat de populier op grote schaal gebruikt zal worden bij de aanleg van nieuwe bossen in stedelijke gebieden, niet zozeer bij gebrek aan beter, maar juist omdat deze boomsoort op vele groeiplaatsen in korte tijd zoveel mogelijkheden geeft."

De heer J. Gremmen, hoofd van de afd. Pathologie en Resistentieonderzoek van het Bosbouwproefstation te Wageningen, gaf daarna, toegelicht met een aantal dia's, een duidelijke samenvatting van de thans bekende populiereziekten als Dothichiza, Marssonina, Melampsora e.a. met daarbij aanwijzingen voor het voorkomen dan wel bestrijden van deze ziekten.
Aansluitend besprak de heer D. Doom, entomologische medewerker bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) te Arnhem, enkele van de meest bekende insektesoorten, die zich voeden dan wel kunnen voeden met de populier.
De laatste spreker op de eerste kursusdag was ir. H. A. van der Meiden, direkteur van de Stichting Industrie-Hout te Wageningen, die een duidelijke uiteenzetting gaf van de ekonomie van de populiereteelt met als onderdelen:
– de ekonomische betekenis van de populier
– de afzet van populierehout
– financiële resultaten van populierenbeplantingen.
Als algemene konklusie stelt ir. Van der Meiden, dat populierenbeplantingen een aantrekkelijk rendement kunnen geven, vooral in verband met het feit dat houtopbrengsten zijn vrijgesteld van inkomstenbelasting. Door de toenemende houtschaarste kan een verdergaande stijging van de prijzen worden verwacht en een verkleining van het risiko van de houtafzet.

De tweede kursusdag werd ingeluid door ir. A. W. J. Bosman, houtvester bij het Staatsbosbeheer te Lelystad en bij uitstek deskundig op het gebied van de aanleg en het onderhoud van populierenbeplantingen.
Ir. Bosman ging uitvoerig in op de punten plantsoenkwaliteit, aanlegmethode, verzorging gedurende de eerste jaren, dunning en velling.
Aansluitend sprak ir. L. Oldenkamp, eveneens houtvester bij het Staatsbosbeheer, over bemesting en onkruidbestrijding bij populieren.
Bemetsing en onkruidbestrijding zijn voor de goede groei van populieren van geringere betekenis dan de groeiplaats en de gevoeligheid van de verschillende klonen voor ziekten.
De toenemende behoefte aan hout en de noodzaak tot verbetering van de rentabiliteit van de populierenteelt hebben echter tot gevolg, dat hoe langer hoe meer aan populierenteelt met korte omlopen wordt gedacht.
Door de nieuwe populiererassen worden de mogelijkheden daartoe beslist verruimd. Door deze korte omlopen komen bemesting en vooral onkruidbestrijding als kultuurmaatregelen meer in aanmerking dan voor de teelt met langere omlopen.
Tot slot gaf de heer H. van Bremen, hoofdinstrukteur bij de PBC, een uiteenzetting van de zo belangrijke snoei van populieren. Aan de hand van een film werd e.e.a. nog nader toegelicht.
Als afsluiting van de tweede dag werd een bezoek gebracht aan het populierenontschorsingsbedrijf „Peppelschors" van „Foreco", internationale houthandel B.V. te Eerbeek met aansluitend een bezichtiging van de papierfabriek der Vereenigde Papierfabrikanten, eveneens te Eerbeek.

Deelnemers kursus populierenteelt.

De derde en tevens laatste kursusdag werd geheel besteed aan exkursies.
In de ochtenduren werd als eerste een bezoek gebracht aan het „Populetum Haarweg" te Wageningen van de afdeling Houtteelt van de Landbouwhogeschool. Als gastheer trad op ir. J. T. M. van Broekhuizen, wetenschappelijk medewerker bij de genoemde afdeling.
Het Populetum is op initiatief van wijlen prof. dr. G. Houtzagers aangelegd om de herkenning en de beschrijving van populiererassen van de sekties Aigeiros (zwarte populieren) en Tacamahaca (balsempopulieren) te verbeteren en te vergemakkelijken. De eerste bomen zijn in 1955 geplant.
Daarna werd het populieren-demonstratieterrein van de Stichting Industrie-Hout te Driel bezocht. Het gezelschap werd hier rondgeleid door de heer H. W. Kolster, medewerker bij genoemde Stichting.
Als eerste objekt werd een plantafstandenproef getoond met éénjarige 'Robusta'; zowel driehoeks- als vierkantsverbanden zijn toegepast.
Een tweede demonstratieobjekt betrof wederom 'Robusta', aangelegd in 1967, waarin de invloed van verschillende vormen van ondergroei, methoden van onkruidbestrijding en bemesting op de groei werden vergeleken. Ook hier is verder een Populetum aangelegd met als doel het vergelijken van eigenschappen en mogelijkheden van diverse binnen- en buitenlandse populiererassen.
De laatste demonstratie betrof een beplanting van vier rassen ('Robusta', 'Heidemij', 'Gelrica' en 'I 214') met verschillend plantsoen, te weten:
– éénjarig beworteld
– éénjarig op tweejarige wortel
– tweejarig beworteld (6–8 cm)
– tweejarig beworteld (10–12 cm)
– driejarig onbeworteld (10–12 cm) (z.g. poten), van zijtakken ontdaan.
Na de lunch werd een bezoek gebracht aan het oudste populierenproefveld in ons land, gelegen te Ressen (O.B.) en in 1933 aangelegd door de pionier op het gebied van de populierenteelt, prof. dr. G. Houtzagers en zijn naaste medewerker de heer E. Teerink. Het proefveld is eigendom van de Heidemaatschappij. Uitleg bij deze welhaast historische beplanting werd gegeven door ing. H. J. Gerritsen, hoofd van de afdeling Plantsoenen en Boomzaden van de Heidemij Nederland B.V.

Na terugkeer op de PBC werd de kursus gesloten door de direkteur van deze school, dr. ir. J. F. van Oosten Slingeland die, met de kursisten, van mening was, dat deze eerste kursus populierenteelt een groot sukses is geweest.
Het is dan ook de bedoeling om, bij voldoende deelname, de kursus in het najaar te herhalen en wel op 30 september, 1 en 2 oktober a.s.
Belangstellenden kunnen zich hiervoor opgeven bij de direkteur van de Praktijkschool voor Bosbouw en Cultuurtechniek, Koningsweg 35e te Arnhem (Schaarsbergen).
Zowel de docenten als de gastheren bij de diverse exkursies zijn zo welwillend geweest, hun voordracht c.q. uitleg op schrift te stellen, waardoor het mogelijk was aan alle deelnemers aan de kursus na afloop een volledige dokumentatie, gevat in een fraaie map, uit te reiken.